

Nr 219.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten.*

Den stora allmänheten har ett stort behov av gagnande läkare-råd och av sundhetsmedel. Detta icke blott för de svårare akuta sjukdomarna utan också för de allmänna svaghetstillstånden av kortare eller längre varaktighet, för en myckenhet kroniska sjukdomar och för alla dessa olycksfall, stora och små, som dagligen förekomma.

Samhällets institutioner tillfredsställa på hälsovårdens område liksom på de flesta andra områden endast ofullkomligt den stora allmänhetens dagliga krav. De medicinska högskolorna meddela undervisning huvudsakligen i botandet av de akuta sjukdomarna efter vissa auktoriserade metoder. Läkaren tillämpar den undervisning han sålunda fått. Apotekaren tillverkar och försäljer vad läkaren efter de sålunda givna grunderna förordnar. Men detta är som sagt ej tillräckligt för den stora allmänheten.

Till en början kommer varken läkaren eller apotekaren, även då de kunna giva bot, till denna allmänhet. Denna måste i stället oftast uppsöka dem. Men läkaren bor på den stora landsbygden merendels alldeles för långt borta och apotekaren likaså. Där de åter finnas till hands, kostar rådfrågningen och medicinen penningar, som ställa sig dryga för det stora flertalet människor. Lämnas i vissa fall läkarehjälpen fritt enligt gällande fattigvårdsföreskrifter, märker den hjälpsökande snart, att hjälpen ofta i följd av den stora tillströmningen och mänskliga orsaker lämnas tankspritt utan tillräckligt nit och uppmuntrande intresse.

Vidare må man ej föreställa sig, att det officiella biståndet ens vetenskapligt sett trots god vilja alltid är höjt över allt tvivel. Allmänheten erfar snart, att det officiella systemet i dess praktik och kontroll — helt naturligt för övrigt — icke utesluter diagnoser eller ordinationer, som äro felaktiga, skadliga eller utan all nytta. Det skulle nog ha sitt intresse, om en undersökning kunde och fick äga rum, i vad mån den officiella läkekonsten även den ej är något annat än kvacksalveri och försäljning av kvacksalverimedel.

Slutligen och framför allt kommer härtill som sagt förebyggandet av sjukdomarna — denna stora försummade sak —, åtskilliga kroniska lidanden, rekonvalescensen, de fysiska och psykiska depressionerna i följd av övermått av arbete eller lidande, hela den personliga hygienens problem. Inför detta står den officiella läkekonsten och dess officiella apparat tämligen hjälplös.

Under sådana förhållanden måste människorna, såsom vi väl de flesta ha livliga erfarenheter om, vara sina egna läkare i det mesta, som rör sig utanför de akuta sjukdomarna samt i mångt och mycket även inom dessas område. Självbevarelsedriften är här oftast den verk sammaste hjälparen.

Det är klart, att ett så ofantligt behov, som söker bistånd, skall framkalla intresse och företagsamhet att söka tillmötesgå detsamma på frivillighetens och det enskilda initiativets väg. Den naturliga begåvningen och blicken för orsakerna till de vanliga sjuklighetstillstånden och den därav härflytande förståelsen för det viktigaste av allt, naturläkedomen, som i den officiella undervisningen är så förbisedd och undanskjuten, gör sig efter förmåga gällande. Dessa krafter träda fram och uppsöka de lidande varhelst de finnas i stället för att vänta på dem på oåtkomliga ställen. Företagsamheten sätter sig i gång för att bereda råd och hälsomedel, lämpade och verksamma för de mångskiftande behoven.

Uti denna tacksamma marknad för den enskilda företagsamheten lämnas självfallet å andra sidan spelrum för osunda affärer. Rena medvetna bedrägerier äro kanske mera sällsynta, utan var och en gör nog sitt bästa för att också skaffa något värdefullt. Men mången naturläkare mistager sig om sin begåvning och förledes lätt att gå utöver sin befogenhet. Intresset att förtjäna pengar, som här liksom inom det officiella läkareväsendet och alla andra områden är en drivande bevekelsegrund, framträder ofta synnerligen okunnigt och räknar icke så noga med medlen. Därigenom lockas allmänheten under långa tider att offra penningar på onyttiga och ibland skadliga saker, till dess den

får klart för sig att behandlingens resultat ej motsvarar förespeglingarne.

Det är särdeles befogat att det toges itu med denna sida av den frivilliga sjukvården. Men i den begynnande strävan, som nu i de officiella instanserna med rätta gör sig gällande för ett sådant syftemål, synes dock den ovannämnda överblicken över frågans sammanhang ej varit tillräckligt beaktad. Man får icke förbise att denna enskilda företagsamhet i brist på bättre är oundgänglig särskilt i så glest befolkat och vidsträckt land som vårt. Icke heller får förglömmas, att enahanda missförhållanden i outredd omfattning äga rum inom det officiella medicinalväsendet. Vidare må vi erinra oss, att även inom det sistnämnda mäktiga krafter söka tillgodose sitt ensidiga intresse och därför med hjälp av det inflytande och det organisatoriska sammanhang de äga med de officiella institutionerna söka företrädesvis komma en konkurrerande verksamhet till livs.

Av det anförda framgår således, enligt min uppfattning, att ifrågasvarande lagstiftning måste vara varsam, så att den ej gynnar obehöriga monopolanspråk och minskar möjligheterna för ett lojalt tillgodo-seende av det stora hälsovårdsbehov, som de officiella institutionerna ej rätta till och såsom jag tror i mycket stor utsträckning ej heller ännu förstå att vederbörligen tillmötesgå. Å andra sidan bör som sagt allt göras för att hindra skadlig eller verkningslös läkareverksamhet från lekmän. Man skulle visserligen kunna säga, att denna fråga ordnas lämpligast därigenom, att allmänheten till sist vänder sig ifrån den rådgivare, vars ordinationer visat sig verkningslösa eller skadliga. På detta sätt anser man saken kunna regleras i fråga om den privilegierade läkarepraktiken. Men det måste medgivas, att missbruk och miss-tag kunna vida oftare och lättare befaras uti den självtagna lekmanpraktiken.

Dessa allmänna reflexioner kan var och en göra sig. Svårare är givetvis att bedöma, på vad sätt de lämpligast böra föranleda ändringar i det nu framlagda förslaget.

För det första gäller det emellertid att tillse, att allmänheten icke berövas stöd av förefintlig tillgång till råd från erfarna, med naturlig läkarebegåvning utrustade lekmän på den stora landsbygden, där det är avsevärd väg till närmaste läkare.

Vidare bör allmänheten över huvud taget ej berövas den hjälp, som onekligen ofta på ett särdeles värdefullt sätt skänkes den av den så kallade naturläkedomen och dess förkunnare. Detta gäller såsom ovan redan erinrats förebyggandet av sjukdomarna och hela den personliga

hygienens problem i övrigt. Den vanliga civila eftertanken säger oss även, att exempelvis en hel del körtlar och liknande kroppsdelar, som genom det moderna onaturliga levnadssättet inficieras, dock måste hava en av naturen avsedd betydelse och att det därför i längden är nyttigare, om dessa infektioner kunde avlägsnas med bibehållandet av ifrågavarande kroppsdelar än att utan tillräcklig besinning tillita utvägen av deras bortopererande. Naturläkekonstens utvägar och apoteksvaror äro närmast: sol, luft, rörelse, vatten, diet samt enkla och regelbundna levnadsvanor över huvud taget. Den officiella läkarevetenskapen sådan den inläres i de medicinska högskolorna sätter ingalunda denna läkekonst i sitt vetandes högsäte och allt för ofta blir den därför ringaktad och förbisedd särskilt av både de högsta byråkratiska auktoriteterna och de för läkareyrket mindre begåvade lärjungarna samt dessutom bortglömd även i akuta fall för mycket för operationsknivens effekter. En lagstiftning om monopol för den officiella medicinskolan kommer således lätt att lägga ett särdeles hämmande band på de impulser till hälsans bevarande och återvinnande, som naturen i främsta rummet anvisar och den dagliga erfarenheten så mäktigt undervisar oss om.

Såsom en tredje angelägenhet framställer sig här en tillbörlig hänsyn till *homöopatien*, vilken läkekonst synes vilja bygga på naturläkeedomens grund och därtill lägga även en behandling med medikament, som i vissa grundläggande avseenden skiljer sig från den härskande skolans. I vårt land betraktas homöopatien med det största förakt av den officiella läkarevetenskapen. I propositionen och dess bilagor har denna dock så aktuella fråga icke såsom uppenbarligen vederbort ägnats någon allvarlig lojal uppmärksamhet, utan endast avfärdats med några föraktliga anspelningar på detta slags »kvacksalveri» i såväl själva propositionen som särskilt dess bilagor. Säkerligen bedrives också ofta en mycket ovederhäftig läkareverksamhet under namnet homöopati, av vilken ju lärer finnas olika slag. Men den stora allmänheten kan icke undgå att fästa en allvarlig uppmärksamhet vid en läkekonst, som i sin vetenskapliga form instiftad av den berömde kemisten Hahnemann, vars staty rests i Nordamerikas huvudstad, kunnat giva upphov till läroanstalter och storartade sjukhusinrättningar, inrättade uteslutande för denna läkekonsts tillämpning mångenstädes i världen och i synnerhet i Nordamerika. Även i vårt land ägna sig redan ett tiotal legitimerade läkare åt homöopatisk verksamhet. Många yngre läkare lära också hysa respekt för densamma, ehuru de ej våga öppet framträda med sin uppfattning men väl ibland sända sina anhöriga till homöopatiska läkare. I all synnerhet har emellertid erfarenheterna skapat ett intresse

mångenstädes bland allmänheten, som icke låter sig avvisas bara med en axelryckning. Våra erfarenheter hava lärt oss, att i många fall hänvändelser till en homöopatisk läkare lett till förbättringar och uppenbara tillfrisknanden, där den officiella läkekonsten ej kunnat bringa någon hjälp i allmänhet, och det har även visat sig, att där den anvisade statsauktoriserade hjälpen bestått i en hänvisning till operation har efter hänvändelse till homöopatisk läkekonst operationen blivit obehörlig. Vanligen svaras från den officiella läkekonstens utövare på dessa erinringar, att förbättringen givetvis skett ej genom de homöopatiska ordinationerna, utan säkerligen av andra tillstötande omständigheter. Men den allmänhet, som känner de närmare omständigheterna under de olika behandlingarna, låter ej avspisa sig med sådana billiga förklaringar av dock handgripliga fakta, som enligt det vanliga omdömet på ett omisskännligt sätt räddat en kär anförvant från sjukdom eller död. Odium academicum är för övrigt alltid en misstänkt företeelse och den vetenskaplighet, som bildar skola med uteslutande av alla andra, lägger därmed nästan alltid grunden till upphävandet av sin egen vetenskaplighet.

Nu har visserligen i propositionen gjorts vissa medgivanden till avvikelser från monopoliserandet av läkarekonstens utövning för den auktoriserade läkarekåren.

Således kan enligt § 1 i förslaget utöver personer, som äro studerande eller examinerade i de medicinska högskolorna, behörighet att utöva läkarekonsten tillkomma även den, som av Kungl. Maj:t erhållit särskilt tillåtelse att inom riket utöva läkarekonsten i den omfattning och under den tid tillåtelsen avser. En dylik tillåtelse blir dock beroende på medicinalstyrelsens förord och man kan vara förvissad om att detta endast ytterst sällan kommer att avgivas och, när det någon gång tilläventyrs sker, förbindas med betungande villkor. Det bör tydligt medgivas, att homöopater och utövare av naturläkekonsten böra, när de kunna förete tillförlitliga bevis om sin lämplighet, lämnas auktoriserad rätt att utöva sin verksamhet med skyldighet givetvis att vara underkastad en skälig kontroll. Särskilt bör härvid tagas hänsyn till, att homöopatiska läkare icke utbildas vid våra universitet och att därför betyg om avlagda kunskapsprov vid homöopatiska läroanstalter böra tillerkännas motsvarande vitsord, som svensk akademisk examen för en medlem av statens läkareväsende.

Genom formuleringen av straffbestämmelserna i § 7 i förslaget har ock en viss hänsyn gjort sig gällande. I första stycket straffas dock

ovillkorligen utan undantag behandling genom icke legitimerad person av vissa sjukdomsslag. En motionär önskar dessa ytterligare utökade, vilket måste avstyrkas helst det synes komma att lända till förmån för ett alltför flitigt tillgripande av operationskniven, vilket just bör förekommas. I det andra stycket åter medgivas vissa undantag från straffbestämmelserna, men formuleringen är sådan, att bevisningsskyldigheten, huruvida ett sådant undantag föreligger, synes vara väsentligen lagd på den åtalade. Det är en ganska vansklighetsfull sak att här finna de rätta ordalagen i lagtexten. Det mesta kommer att här bero av tillämpningen. Den nu föreslagna lagtexten lämnar emellertid sannolikt den officiella myndigheten tillfälle att ofta strypa varje verksamhet, som ej tilltalar honom. Man kan också fråga sig, om straff alltid bör följa, när behandlingen vållat skada, under det att någon påföljd sällan ifrågakommer för den skada, som i talrika fall vållas också genom legitimerad läkareverksamhet.

Det kan av sistnämnda anledning slutligen ifrågasättas, huruvida ej i författningen några påföljder, utöver vad i §§ 3—6 sägs, böra stadgas även för vissa fall, då uti legitimerad läkareverksamhet genom felaktiga diagnoser eller obetänksamt behandlingssätt skada till liv eller hälsa åstadkommits. När en homöopatisk läkare misslyckats göres ofta därav den största affär, under det statens läkareväsende står i regeln suveränt och ofelbart inför egna misslyckanden, som äro en följd icke blott av det ofullkomliga systemet i sig självt utan även av de enskildes mänskliga förvillelser. I all läkareverksamhet kan en uppfordran till den största samvetsgrannhet och aktsamhet vid något skäligt äventyr vara till gagn för densamma. Det synes knappast vara riktigt eller rättvist att gå till rätta till det yttersta med lekmanverksamhet och icke auktoriserade medicinska skolor men låta statens legitimerade medicinväsende stå så gott som oangripligt i sina fel och försummelser.

Då jag sålunda ansett mig pliktig att åtminstone medverka till framförande av några synpunkter, som lätt bli förbisedda, hemställes under åberopande av det anförda:

att riksdagen, i anledning av det genom propositionen nr 85 framlagda förslaget till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten, ville hos Kungl. Maj:t hemställa om ett övervägande på sätt ovan närmare angivits av *dels* ändringar i §§ 1 och 7 i syfte

att bereda den lojala homöopatiens och naturläkekunsten något av den auktoriserade frihet, som förslaget företrädesvis förbehåller statens privilegierade läkareväsende, *dels* tillägg till förslaget i syfte att pålägga även det senare något mera av det ansvar, som förslaget företrädesvis lägger på den förstnämnda läkareverksamheten.

Stockholm den 20 april 1915.

Carl Lindhagen.
